
SVETOVNI TRENUTEK VIZUALNE ANTROPOLOGIJE V ZAGREBU

NAŠKO KRIŽNAR

V Zagrebu je od 24. do 31. julija 1988 potekal Mednarodni kongres antropoloških in etnoloških znanosti. Več kot 2300 ljudi se je pet dni udeleževalo 117 vzporedno potekajočih simpozijev. Med njimi je bil eden posvečen tudi vizualni antropologiji, pod naslovom: *Strategije vizualnega raziskovanja — vizualna antropologija v osemdesetih letih*. Pod pokroviteljstvom mednarodne Komisije za vizualno antropologijo ga je organizacijsko pripravil in vodil Avdio-vizualni laboratorij Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU iz Ljubljane.

Komisija za vizualno antropologijo (CVA) je delovno telo že omenjene Mednarodne unije antropoloških in etnoloških znanosti. Njen sedež je na Univerzi v Montrealu, kjer dela sedanji predsednik Komisije A sen Balicki. (Častni predsednik je indijski režiser Satyajit Ray.)

Za komunikacijo med člani Komisije služi glasilo Newsletter CVA, ki izhaja štirikrat letno v treh jezikih (angl., fran., špan.). V petih letih delovanja Komisije in izhajanja njenega glasila se je utrdila svetovna mreža aktivnosti na področju vizualne antropologije. Dotlej so namreč delovale le nacionalne in regionalne povezave. Zlasti je pomembno svetovalno delo Komisije v deželah Tretjega sveta.

Od lanskega leta izhaja na pobudo Komisije tudi nova mednarodna revija *Vizualna Antropologija* pri mednarodni založbi Harwood Academic Publishers. Glavni urednik je Jay Ruby. Pri isti založbi je izšla tudi prva knjiga iz serije knjig o vizualni antropologiji — zbornik tekstov večih avtorjev, *Anthropological Filmmaking*. Urednik Jack Rollwagen.

Program zagrebškega simpozija je bil predlagan in sprejet na sestanku Komisije v Aleksandriji, januarja 1986, na tako imenovanem interkongresu IUAES. Že s tematsko zasnovano simpozija smo želeli pokazati na številne različne pristope do vizualne antropologije, ki prihajajo do izraza v zadnjem času.

Vizualna antropologija se demokratizira. Dosedanje »šole« antropološkega filma so namreč temeljile na filmu, ki je kot medij razmera dobro raziskan. S pojavom elektronskega video medija in z njegovo dostopnostjo pa se je zgodil zgodovinski metodološki preobrat. Vizualne raziskave so se bistveno pocenile. Krog producentov se je razširil. Toge realizacijske sheme, ki so dotlej obvladovale antropološki film so postale preozke v primerjavi z mobilnostjo video medija, ki je gibčno sledil raznolikim zahtevam raziskovalcev, univerzitetnih učiteljev in vizualcev na splošno. V ospredju je spet vizualna informacija, medij kot vizualna komunikacija in ne medij kot »objektivni znanstveni dokument«, očiščen ideološkosti.

Zagrebski simpozij predstavlja na nek način vrhunec novih, demokratičnih gibanj v vizualni antropologiji, ki so se nakazovala že na nekaterih mednarodnih srečanjih manjših razsežnosti zlasti v Evropi v zadnjih letih (Firence, Marseille, Bolzano, Budimpešta in drugod). Program simpozija je bil razdeljen v 5 sekcij, od katerih je vsaka nudila prostor eni od možnih oblik vizualne antropologije. Sekcije so obravnavale relacije med vizualno antropologijo in vzgojo, med vizualno antropologijo in občinstvom, vlogo vizualne antropologije pri ohranjanju kultur, rezultate vizualnih raziskav (način njihove analize), vlogo vizualne antropologije pri razvojnih študijah, ter končno na plenarni seji strategije vizualnega raziskovanja. Sekcije so uspešno vodili: Asen Balikci, Allison Jablonko, Jay Ruby, Jean Williams, Naško Križnar.

V okviru simpozija je nastopilo 50 referentov iz 17 držav s 4 kontinentov. Ob referatih je bilo predstavljenih 19 filmov oziroma video projektov, v posebnih festivalskih projekcijah za vse udeležence kongresa pa 51 filmov oziroma video projektov. Na vsakodnevne sezname poslušalcev je vpisanih 156 ljudi.

Zaradi pomanjkanja denarja se na žalost ni uresničila prvotna zamisel, da bi predstavili najboljše antropološke filme v zadnjih 5 letih. Morali smo se zadovoljiti s filmi, ki so jih udeleženci prinesli s teboj. Kljub temu smo imeli v Zagrebu dve svetovni premieri. Prva je bil dokumentarec z afriško tematiko *W o d a b e*, iz angleške serije Izginjajoči svet, Televizije Granada, avtorja Davida Wasona, druga pa film *P l e s a l e c i n p l e s*, študija tradicionalne plesne vzgoje na Javi, Patricie Freeland.

Prvič v Jugoslaviji so svoje filme predstavili: Kitajski Inštitut za nacionalne študije, Mark Soosaar (Estonija), Himeda (Japonska), Renato Morelli (Italia), Andrei Simić (ZDA), Hugo Zemp (Francija), Fadiva El Quindi (ZDA), Jay Ruby (ZDA), Knut Ekström (Švedska), Barrie Machin (Avstralija), Daniel Marks (ZDA) in drugi.

Jugoslavijo sta predstavljala dva video projekta Audiovizualnega laboratorija iz Ljubljane.

Göttingenski inštitut je v kongresnih prostorih postavil svoj video kotiček, kjer je bilo na ogled 70 etnografskih dokumentarcev iz inštitutske zbirke.

Glavni del simpozija so predstavljali referati, večkrat združeni s predvajanjem filma, videa ali diapozitivov. To kombinacijo smo spodbujali že v razpisu simpozija. Doslej se je namreč večina simpozijev vizualne antropologije odvijala v dveh sklopih. Najprej so referenti čitali referate, nato pa so se (navadno zvečer) nizale utrujajoče filmske projekcije. Ali pa so predvajali filme in nato ob njih diskutirali. Tokrat smo hoteli spodbuditi avtorje, da bi filme ali odlomke vključili v referate kot bistven sestavni del antropološke raziskave. S tem smo želeli pokazati, da je funkcija antropološkega filma predvsem v tem, da pomaga odkrivati antropološko resnico, če to lahko stori bolje kot druga izrazna sredstva.

Več, kot da je evidentiral in utrdil dosedanja gibanja na področju vizualne antropologije, zagrebski simpozij ni mogel storiti. Nihče ni več navdušen nad pompoznimi resolucijami, kot je bila npr. tako imenovana Roucheva resolucija na kongresu IUAES v Chicagu leta 1973. To pomeni, da neka znanstvena panoga samozavestno jemlje odgovornost za razvoj v svoje roke. To se je pokazalo tudi na zaključ-

ni plenarni seji Komisije za vizualno antropologijo ob koncu kongresa. Predlogov za organizacijo regionalnih srečanj in tem zanje je toliko, da bodo morala celo nekatera tradicionalna srečanja postati bienalna. Kaže, da je vizualna antropologija zlasti v Evropi vprežena v prestižno tekmovanje univerzitetnih mest.

V našem glasilu objavljamo 8 referatov z zagrebškega simpozija. Drugi so objavljeni v *Visual Anthropology* in v *Newsletter CVA*. Naslednji kongresi Mednarodne unije antropoloških in etnoloških znanosti si bodo sledili: medkongresa bosta v Lizboni 1990 in v Buenos Airesu 1991, svetovni kongres pa bo v Mexicu leta 1993.

